

LLÍVIA
DESAPAREGUDA

CUYÁS / ICGC - Fons FAMILIA CUYÁS (1905-1980)

Sandra Adam Auger - Martí Solé Irla

LLÍVIA

DESAPAREGUDA

LLÍVIA

DESAPAREGUDA

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: gener 2022

© dels textos: Sandra Adam Auger i Martí Solé Irla

© del pròleg: Mercè Granat Oliva

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial Les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:

Editorial Efadós

Col·laboració:

Ajuntament de Llivia
Museu de Llivia
Arxiu Comarcal de la Cerdanya

Amb el suport:

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de portada:

Josep Maria Sagarra i Plana / ANC - Fons Josep Maria
Sagarra i Plana

Acrònims:

ACCE (Arxiu Comarcal de la Cerdanya)
AFCEC (Arxiu Fotogràfic del Centre Excursionista
de Catalunya)
ANC (Arxiu Nacional de Catalunya)
CRDI (Centre de Recerca i Difusió de la Imatge)
ICGC (Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya)

ISBN 978-84-19239-19-8

DL B-3829-2022

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública
o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb
l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per
la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment
d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de
Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

Llivia, records i vivències

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

Recull d'imatges d'un temps passat

Pàg. 12

LA LLÍVIA ÍNTIMA D'ANTANY

Una petita vila plena d'activitats

Pàg. 134

ENTRE L'AGRICULTURA I LA INDÚSTRIA

Llivia, un municipi ple de singularitats

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

LLÍVIA, RECORDS I VIVÈNCIES

Mercè Granat Oliva, administrativa durant 48 anys a l'Ajuntament de Llívia

La vila de Llívia... Llivi, el poble on he nascut i on he viscut tota la vida. On a setze anys vaig entrar a treballar a l'Ajuntament i, qui m'ho havia de dir aleshores?, on treballaria 48 anys seguits, sempre al servei de la seva gent.

Mirant les fotografies que publiquen amb tant d'encert, respecte i afecte la Sandra i el Martí, he retrocedit en el temps i s'han despertat en mi sentiments i enyorances de com era aleshores Llívia i com s'hi vivia. La gent havia de lluitar gairebé sola pel que significava viure en un enclavament dins de França, on, per entrar i sortir del poble, es necessitava un salconduit i

passar controls policials espanyols i de vegades francesos. I com això, tantes altres situacions, com les lluites per les aigües, per les pastures, per la carretera neutra que uneix Llívia amb Puigcerdà passant per territori francès. Tot això va fer la seva gent més unida i forta, com una gran família, lluitant sempre, abans i ara, pels seus drets.

Recordo que era estrany anar pels carrers i no veure els padrins i padrines a fora de casa o a la finestra xerrant o també discutint entre ells, no hi havia cap porta tancada. La situació d'enclavament va fer que Llívia tingués un ampli comerç: botigues de queviures, de roba, sabateria, carnisseria, estanc, forn, caserna de la Guàrdia Civil, fonda, bars, hotel, la fàbrica de formatges i l'escola amb un mestre per a nens i una mestra per a nenes.

Només hi mancava tenir una farmàcia (activa) –de metge ja n'hi havia. I, sobretot, hi havia molta gent de la pagesia, per a mi molt entranyables.

Ara tot ha canviat. Han quedat moltes cases buides de famílies d'abans que ja no hi són, la pagesia s'ha reduït en gran manera i molts masos, cases de pagès i camps s'han convertit en construccions d'habitatges per a segones residències. Llívia s'ha fet molt més gran, s'ha modernitzat, amb nous serveis i atractius turístics que fascinen turistes d'arreu del món, com el Museu-Farmàcia Esteva, el castell, l'església i el fòrum romà. Hem evolucionat d'acord amb els nous temps. Al llarg dels anys s'han perdut famílies però també, per sort, en van arribant i establint-s'hi de noves, gent que s'hi queda a viure i a treballar, gent jove i no tan jove, i crec que, entre tots plegats, fem de Llívia un enclavament acollidor, fort i unit.

JOSEP BOSOM SOLER / ACE - Fons JOSEP BOSOM SOLER

Introducció

RECULL D'IMATGES D'UN TEMPS PASSAT

Sandra Adam Auger i Martí Solé Irla

Llívia és avui un centre comercial, turístic i cultural de primer ordre. L'esforç i la dedicació dels seus habitants ho han fet possible. Gaudeix d'una història singular que la fa especial i la converteix en protagonista indiscutible de la història de la comarca. Fou la primera capital de la Cerdanya, reemplaçada per Ix i finalment per Puigcerdà.

El geògraf grec del segle II Ptolemeu l'esmenta per primera vegada sota el nom de *Iulia Libyca*, nom que es donà probablement a la capital de la Cerdanya en honor de Juli Cèsar i de Lívia, esposa de

l'emperador August. Si reculem en el temps, els historiadors creuen que el seu nom preromà era *Kere*.

Llívia va viure almenys tres grans moments històrics: d'una banda, gràcies a més de vint anys d'excavacions, sabem que al puig del castell, punt estratègic per excel·lència pel que fa al control de la vall cerdana, hi havia un poblat ibèric; de l'altra, Llívia es considera l'únic fòrum romà del Pirineu; i per últim, el paper que hi atorgà el Tractat dels Pirineus, que la convertí en enclavament català envoltat de territori francès.

A part d'això, a Llívia hi va haver diversos moments significatius que permeten entendre el seu urbanisme. Un d'ells es va produir el 1257, quan, gràcies a la carta

CUYÁS / ICGC - Fons FAMILIA CUYÁS (RF5024)

DE L'ERA A LA FARMÀCIA

A la pàgina 7, Lluís i Marc Tor Naudí a l'era de cal Carbonell de Gorguja vers el 1970. A la pàgina anterior, interior de l'antiga farmàcia de Llivia vers el 1968. Al fons, entre els estris de treball, el cordialer barroc tallat per Josep Sunyer i, a la dreta, les caixes policromades d'estil renaixentista.

PRESIDENT MACIÀ

En aquesta pàgina, el Molt Honorable President de la Generalitat Francesc Macià baixa per l'escala de la Torre Bernat de So el 29 d'agost del 1932 durant la seva visita oficial a la Cerdanya. Nombrosos veïns de Llivia l'acompanyaren durant la visita, entre ells, els membres de La Nueva Fraternidad Llivense.

JOSEP MARIA SAGARRA I PLANA / ANC - FOTIS JOSEP MARIA SAGARRA I PLANA

fundacional de Jaume I, es parla dels habitatges i la fortalesa que existia dalt del turó, on avui es troben les restes arqueològiques del castell. La carta acceptava que els pobladors d'aquella zona baixessin i habitessin el peu del castell, a tocar de la parròquia de Santa Maria, però els demanava que no abandonessin els habitatges de la part alta del turó. El castell era un punt de guaita excepcional per al control de la vall i podia servir de refugi en cas de necessitat.

En aquest volum hem volgut recollir una mostra de la història gràfica de Llivia des de finals del segle XIX fins als anys vuitanta del segle XX. Cent anys d'imatges, les més antigues datades el 1884, que mostren la plaça Major i el cordó sanitari establert a causa del còlera. Les més modernes ens traslladen a la inauguració del Museu de Llivia el 1981 o al *boom* immobiliari del 1988. Un total de 181 imatges dividides en dos capítols: el primer,

dedicat a l'urbanisme del nucli antic, la frontera, les festes, les visites oficials, el transport, les associacions culturals, el turisme i la vida religiosa; i un segon capítol en què les imatges se centren en temes vinculats a l'agricultura, la ramaderia, la indústria i l'esport. També s'hi inclouen algunes imatges dels nuclis de Cereja i Gorguja, que formen part del municipi.

Les fotografies procedeixen d'arxius familiars i de col·leccions particulars; d'altres provenen d'arxius comarcals o nacionals. A cada imatge hi trobareu l'autoria –si es coneix–, el fons del qual prové la imatge, la seva cronologia més o menys aproximada i una breu descripció.

És una recopilació d'imatges que ens transporta en el temps i que esdevé testimoni de diversos moments de la història de Llivia, la vila que els lliviencs anomenen *la capital del món*.

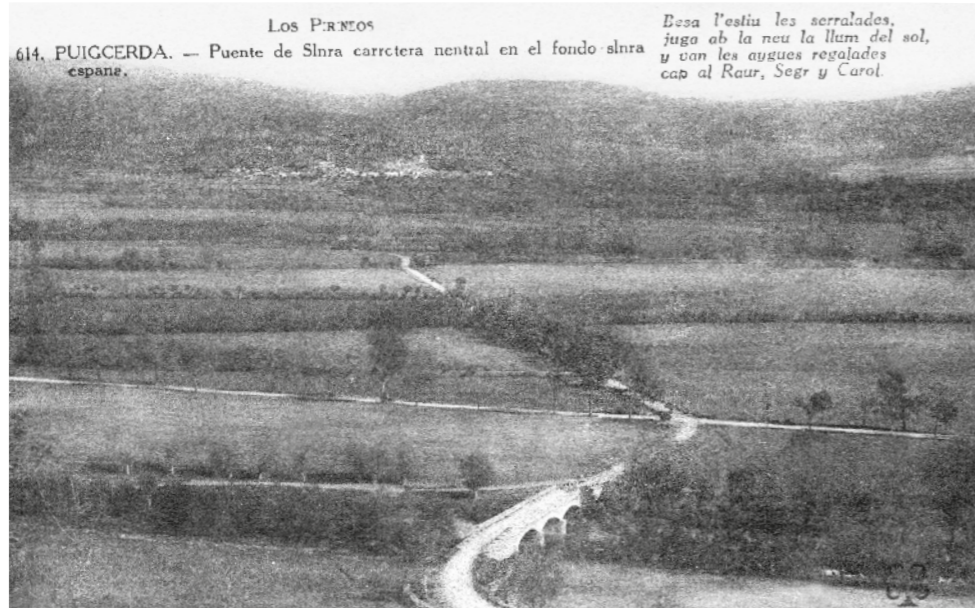
JOSEP MASSOT PALMÉS / AFCEC - Fons JOSEP MASSOT PALMÉS

LA LLÍVIA ÍNTIMA D'ANTANY

Una petita vila plena d'activitats

La baixada dels habitants del castell al peu del turó cap al 1257 marca l'inici de la vila actual. Situada a la part alta de la població, en una posició defensiva, la fortificada església de Nostra Senyora dels Àngels acull sota seu els carrers i la plaça. Aquests són plens d'activitat. Al costat dels pagesos sorgeix una diversitat de comerços i alguna indústria, i tots plegats omplen el dia a dia dels lliviencs.

Per la seva situació, la vila, acompanyada pels pobles de Cereja i Gorguja, és des del 1659 un fet excepcional. Com a exemple, el 1933 calia passar cinc controls policials per anar de Puigcerdà a Llívia. Culturalment, la vila no té res a envejar a altres poblacions més grans. Ha tingut escola pública de nens i de nenes, escoles religioses –dels *Hermanos* per als nens i de monges per a les nenes–, grups de teatre d'aficionats, cavalcades de Reis i Festival de Música. La vila i el seu museu han acollit visites de monarques, de presidents de la Generalitat i de diversos polítics. Sense oblidar les festes, especialment la festivitat del seu patró, sant Guillem, que és la més llivienca. En canvi, Pasqüetes, la Festa Major, és concorreguda per tots els cerdans.

MTIL / Fons MARTI SOLE IRLA

SITUACIÓ

La vila de Llivia s'assenta al peu del turó que inicialment era ocupat per la primitiva població i el seu castell. El terme municipal acull també els nuclis de Cereja i Gorguja. Està totalment envoltat, des del 1659, de territori francès. En aquesta pàgina, postal del pont i del camí que va cap a Llivia vers el 1910.

LLEGENDA FUNDACIONAL

Una llegenda, força estesa per la contrada, recorda com el personatge de la mitologia grega Hèrcules va mantenir una relació amb Pirene, filla del rei Bèbrix. Després de la tràgica mort de la princesa, que dona nom als Pirineus, Hèrcules va fundar Llivia. Al costat, vista de la vila cap al 1915.

MARCEL·LI GAUSACHS I GAUSACHS / AFCEC - Fons MARCEL·LI GAUSACHS I GAUSACHS

